

Entreprenörens rätt till ersättningar för störningar i entreprenaden

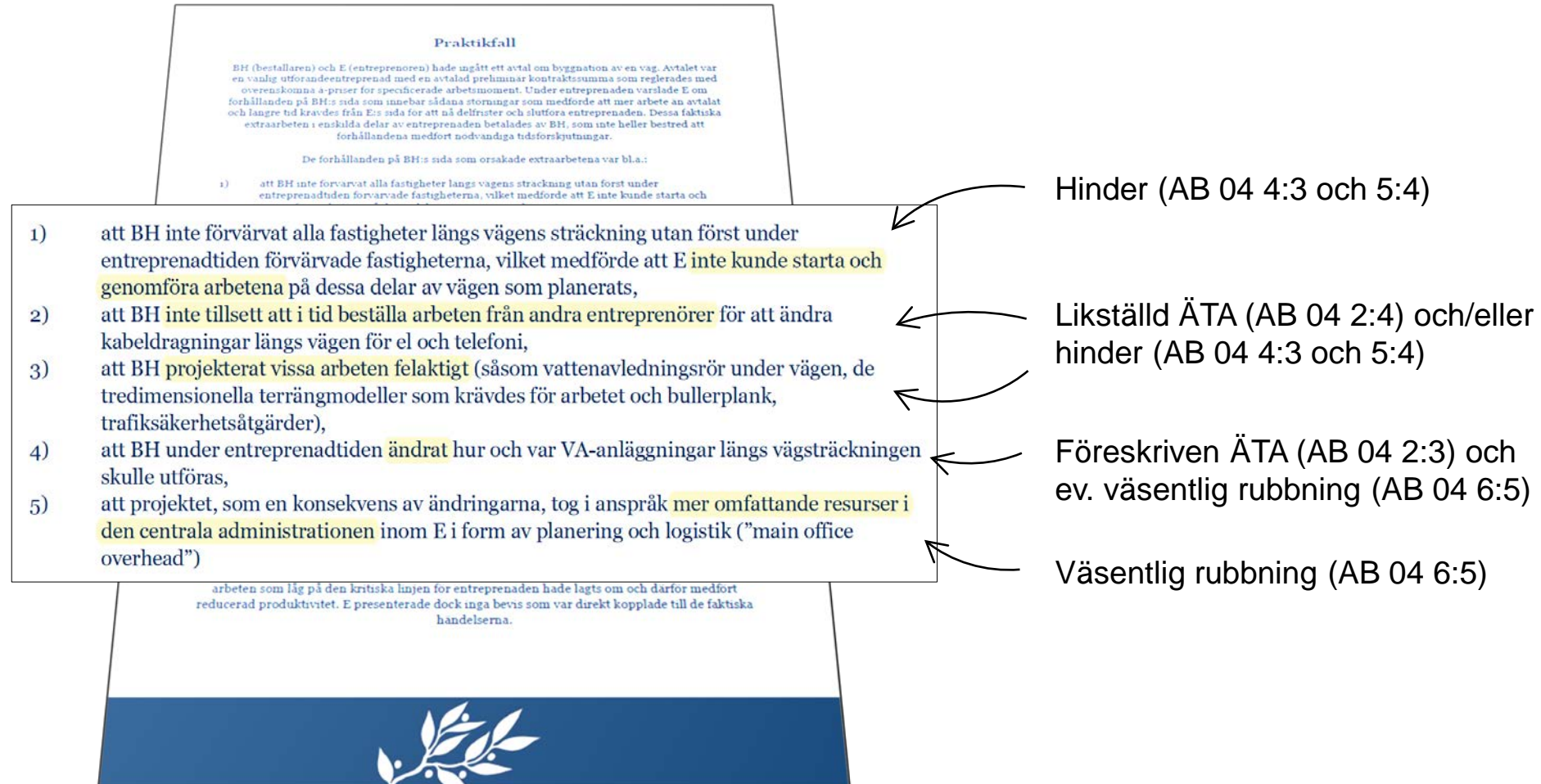
Det svenska perspektivet

Advokaterna Claes Zettermarck (Lundblad & Zettermarck) och Kristoffer Löf (Mannheimer Swartling)
SCCL-seminarium, Stockholm den 25 november 2022

Reglering i standardavtalen och meddelandefrister för krav

Vilken bestämmelse aktualiseras i AB 04?

Hinder, AB 04 4:3 och 5:4

AB 04 kap. 4 § 3 och kap. 5 § 4

Tidsförlängning

Påverkan på kritiska linjen

Orsaker som kan ge tidsförlängning

Ersättning

Endast hinder enligt p. 1 ovan kan ge ersättning

KAPITEL 3 ORGANISATION – KAPITEL 4 TIDER

Om part i övrigt genom uppmätning vill kontrollera motpartens uppgift om entre-

§ 3 Hinder och förlängning

Entreprenören har rätt till erforderlig förlängning av kontraktstiden om han hindras att färdigställa kontraksarbetena inom kontraktstiden på grund av:

- 1 omständighet som beror på beställaren eller något förhållande på hans sida
- 2 myndighetsbeslut som medför allmän brist på hjälpmedel, material eller vara eller begränsning av arbetskraft
- 3 krig, försvarsberedskap, epidemi, strejk, blockad eller lockout, dock inte strejk eller blockad till följd av att entreprenören eller någon av hans underentreprenörer inte fullgjort sina skyldigheter gentemot anställd
- 4 väderleks- eller vattenståndsförhållande som är osedvanliga för byggnadsorten och inverkar särskilt ogynnsamt på arbetena
- 5 annat av entreprenören ej vållat förhållande, som entreprenören inte bort räkna med och vars menliga inverkan han inte rimligen kunnat undanröja.

as eller avkortas i den utsträckning ÅTA-arbete eller förändringar i förhållande till angiven mängd i kontraktshandlingarna påverkar möjligheten att hålla kontraktstiden. Entreprenaden får avlämnas före kontraktstidens utgång endast om parterna kommer överens om det.

Provning och injustering som ingår i kontraksarbetena skall vara fullgjord inom entreprenadtiden, om inte lämplig årtid eller entreprenadens ibruktagande rimlig-

Hinder och ersättning § 4

Vid hinder enligt kapitel 4 § 3 p. 1 har entreprenören rätt att erhålla ersättning av beställaren för den kostnad som därigenom orsakas. Om beställaren kan visa att han inte skäligen kunnat räkna med hindret och inte heller skäligen kunnat undvika eller övervinna följderna av det, skall kostnaderna delas lika mellan beställaren och entreprenören.

- 4 väderleks- eller vattenståndsförhållande som är osedvanliga för byggnadsorten och inverkar särskilt ogynnsamt på arbetena
- 5 annat av entreprenören ej vållat förhållande, som entreprenören inte bort räkna med och vars menliga inverkan han inte rimligen kunnat undanröja.

17

Meddelandefrist för hinder

AB 04 kap. 4 § 4

KAPITEL 4 TIDER

Kommentar till kapitel 4 § 3
Vid bedömningen av vad som utgör "erforderlig förlängning av kontraktstiden" i det enskilda fallet skall, inom ramen för den allmänna lojalitetsplikt som råder mellan parterna, beaktas entreprenörens möjlighet att begränsa tidsförlängningen genom en rationell användning av de resurser han avsatt för berörd del. Vid tolkning av p. 1 kan vägledning hämtas från den praxis som utvecklats inom köprätten beträffande kontrollansvar.

Underrättelse om § 4*
hinder

Part skall utan dröjsmål underrätta motparten om förhållande som parten insett eller bort inse skulle medföra rubbning av tidplan eller försening av entreprenaden. Om part underlåter att lämna motparten sådan underrättelse, får parten inte

§ 4* Part skall utan dröjsmål underrätta motparten om förhållande som parten insett eller bort inse skulle medföra rubbning av tidplan eller försening av entreprenaden. Om part underlåter att lämna motparten sådan underrättelse, får parten inte åberopa förhållandet annat än om motparten insett eller bort inse detsamma och att förhållandet inverkar på tidplanen.

Om så föreskrivits i entreprenadhandlingarna skall underrättelse enligt denna paragraf lämnas skriftligen.

ringen. Om beställaren efter sådan underrättelse medger tidsförlängning får entreprenören inte vidta ytterligare forcering på beställarens bekostnad.

Ansvarstid och § 7*
garantitid

Ansvarstiden är tio år från entreprenadens godkännande och inleds med garantitid. Om inte annat föreskrivs i kontraktshandlingarna gäller följande. Garantitiden är fem år för entreprenörens arbetsprestation och två år för material och varor. Om entreprenören har erhållit eller erhåller en längre garantitid för material eller vara, gäller denna längre garantitid även mellan entreprenören och beställaren.

Förlängning av § 8
garantitiden

Om entreprenören efter slutbesiktning dröjer avsevärt med att avhjälpa fel får besiktningsmannen, om särskilda skäl föreligger, vid efterbesiktning förlänga garantitiden för arbetet i fråga med en tid som motsvarar tiden mellan slutbesiktningen och efterbesiktningen.

18

Likställd ÄTA, AB 04 2:4

Vilket arbete?

Föranlett av något av detta?

KAPITEL 2 UTFÖRANDE

Kommentar till kapitel 2 § 3
ÄTA-arbete definieras i begreppsbestämningarna. Genom det där använda uttrycket "omedelbart samband" betonas, att de nämnda arbeten som avses skall vara så nära förknippade med kontraktens arbeten, att de tillsammans utgör en teknisk helhet. Sådant samband föreligger exempelvis inte om

§ 4 Med ÄTA-arbeten föreskrivna av beställaren likställs **arbeten** som föranleds av att **uppgifter** m.m. enligt kapitel 1 § 6 för vilka beställaren svarar, **inte är riktiga**, att arbetsområdet eller andra **förhållanden av betydelse avviker** från vad som skall förutsättas enligt kapitel 1 § 7 eller att **förhållande** som avses i kapitel 1 § 8 **inte är sådant som det skall förutsättas vara.**

skall förutsättas enligt kapitel 1 § 7 eller att **förhållande** som avses i kapitel 1 § 8 **inte är sådant som det skall förutsättas vara.**

§ 5 Som ÄTA-arbete räknas inte ändrad mängd av arbete till följd av entreprenörens sätt att utföra entreprenaden, såvida inte beställaren beordrat sättet för utförandet. Som ÄTA-arbete räknas inte heller åtgärd som avser detaljarbete och som kontrollerande myndighet fordrar vid granskning av handlingar som tillhandahållits av entreprenören.

Beställning av ÄTA-arbete **§ 6** ÄTA-arbete enligt § 3 i detta kapitel skall beställas skriftligen innan det påbörjas. Kravet på skriftlig beställning är uppfyllt, om beställaren överlämnar ritning eller annan handling som innefattar ÄTA-arbete till entreprenören.

Underrättelse om ÄTA-arbete **§ 7*** Entreprenören skall utan dröjsmål inhämta beställarens synpunkter om han gör bedömningen att omständighet som avses i § 4 i detta kapitel föreligger och att kostnaden för det ÄTA-arbete som omständigheten medför kommer att överstiga gränsvärdet. Gränsvärdet är ett halvt prisbasbelopp, om inte annat föreskrivits i kontraktshandlingarna. Om entreprenören gör bedömningen att kostnaden för ÄTA-arbetet kommer att understiga gränsvärdet har han rätt att omgående påbörja arbetet. Entreprenören är dock skyldig att därefter utan dröjsmål underrätta beställaren om arbetet. Om så föreskrivits i entreprenadhandlingarna skall underrättelse enligt denna paragraf lämnas skriftligen.

12

Meddelandefrist för likställd ÄTA

AB 04 kap. 2 §§ 7–8

<p>KAPITEL 2 UTFÖRANDE</p> <p><i>Kommentar till kapitel 2 § 3</i></p> <p>ÄTA-arbete definieras i begreppsbestämningarna. Genom det där använda uttrycket "omedelbart samband" betonas, att de tilläggsarbeten som avses skall vara så nära förknippade med kontraktens arbeten eller del därav att de tillsammans utgör en teknisk helhet. Sådant samband föreligger exempelvis inte om beställaren utan nackdel kan vänta med utförandet till dess entreprenaden blivit avslutad.</p>	<p>KAPITEL 2 UTFÖRANDE</p> <p>ÄTA-arbete enligt § 3 i detta kapitel som har utförts utan skriftlig beställning eller enligt § 4 i detta kapitel som har utförts utan att beställarens synpunkter har inhämtats, trots att kostnaden för arbetet bedömts överstiga gränobeloppet, berättigar inte till ersättning utöver kontraktssumman, om inte sådan påföljd skulle vara oskälig. Motsvarande gäller om entreprenören underlåtit att underrätta beställaren enligt § 7 andra stycket i detta kapitel om inte sådan påföljd skulle</p> <p>§ 8</p>
<p>Underrättelse om § 7* ÄTA-arbete</p>	<p>Entreprenören skall utan dröjsmål inhämta beställarens synpunkter om han gör bedömningen att omständighet som avses i § 4 i detta kapitel föreligger och att kostnaden för det ÄTA-arbete som omständigheten medför kommer att överstiga gränobeloppet. Gränobeloppet är ett halvt prisbasbelopp, om inte annat föreskrivits i kontraktshandlingarna.</p> <p>Om entreprenören gör bedömningen att kostnaden för ÄTA-arbetet kommer att understiga gränobeloppet har han rätt att omgående påbörja arbetet. Entreprenören är dock skyldig att därefter utan dröjsmål underrätta beställaren om arbetet.</p> <p>Om så föreskrivits i entreprenadhandlingarna skall underrättelse enligt denna paragraf lämnas skriftligen.</p>
<p>Som ÄTA-arbete räknas inte heller åtsärd som avser detaljarbete och som kon-</p>	<p>ken han svarar, utan endast som ett förslag till åtgärd som beställaren skall lämna besked om.</p> <p>ÄTA-arbete enligt § 3 i detta kapitel som har utförts utan skriftlig beställning eller enligt § 4 i detta kapitel som har utförts utan att beställarens synpunkter har inhämtats, trots att kostnaden för arbetet bedömts överstiga gränobeloppet, berättigar inte till ersättning utöver kontraktssumman, om inte sådan påföljd skulle vara oskälig. Motsvarande gäller om entreprenören underlåtit att underrätta beställaren enligt § 7 andra stycket i detta kapitel om inte sådan påföljd skulle vara oskälig.</p> <p>§ 8</p>
<p>Om entreprenören gör bedömningen att kostnaden för ÄTA-arbetet kommer att understiga gränobeloppet har han rätt att omgående påbörja arbetet. Entreprenören är dock skyldig att därefter utan dröjsmål underrätta beställaren om arbetet.</p> <p>Om så föreskrivits i entreprenadhandlingarna skall underrättelse enligt denna paragraf lämnas skriftligen.</p> <p>12</p>	<p>Om så föreskrivits i entreprenadhandlingarna skall underrättelse enligt denna paragraf lämnas skriftligen.</p> <p>Om part inte fulgör sin underrättelseskyldighet enligt ovan, skall han ersätta den skada som därigenom uppkommer.</p> <p>13</p>

Föreskrivna ÄTA, AB 04 2:3

AB 04 kap. 2 § 3

Kommentar till kapitel 1 § 14

Bestämmelserna inskränker inte eventuellt skydd enligt immaterialrättslig lagstiftning eller lagen (1990:409) om skydd för företagshemligheter. Bestämmelsen gäller även om förslaget inte skulle åtnjuta sådant skydd. Vid fastställandet av ersättningen kan ledning också hämtas från lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk och lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar.

Den som efter det att entreprenaden slutförts, i egenskap av ägare eller brukare av objektet, avser att ändra i detta eller vidta någon annan åtgärd för dess förvaltning får utan entreprenörens medgivande och utan att betala ersättning, använda handlingar avseende entreprenaden. § 15

Kapitel 2 UTFÖRANDE

Entreprenaden skall utföras i överensstämmelse med entreprenadhandlingarna. Om kvalitetsangivelse i visst avseende inte lämnats, skall arbetet i detta avseende utföras i klass med entreprenaden i övrigt. § 1 Entreprenadens utförande

Entreprenaden skall utföras fackmässigt. Detta inskränker inte beställarens ansvar enligt kapitel 1 § 6.

Entreprenören skall sedan avtalet ingåtts upprätta kvalitetsplan och miljöplan för entreprenaden och därvid inarbeta kvalitets- och miljöåtgärder som beställaren föreskrivit i förfrågningsunderlaget, om inte annat föreskrivits i kontraktshandlingarna. Innan arbetena påbörjas skall entreprenören överlämna dessa planer till beställaren för granskning och godkännande. Sådant godkännande inskränker inte entreprenörens kontraktsenliga ansvar för utförandet av entreprenaden. § 2* Kvalitets- och miljöarbete

Entreprenören skall under entreprenadtiden utföra och dokumentera åtaganden

Entreprenören är, om inte annat följer av författning, berättigad och skyldig att under entreprenadtiden utföra sådana ÄTA-arbete som föreskrivs av beställaren. § 3 ÄTA-arbete

Entreprenören är, om inte annat följer av författning, berättigad och skyldig att under entreprenadtiden utföra sådana ÄTA-arbete som föreskrivs av beställaren. § 3 ÄTA-arbete

Förutsättning för ersättning för föreskrivna ÄTA

AB 04 kap. 2 § 8

ÄTA-arbete enligt § 3 i detta kapitel som har utförts utan skriftlig beställning eller enligt § 4 i detta kapitel som har utförts utan att beställarens synpunkter har inhämtats, trots att kostnaden för arbetet bedömts överstiga gränsbeloppet, berättigar inte till ersättning utöver kontraktssumman, om inte sådan påföljd skulle vara oskälig. Motsvarande gäller om entreprenören underlåtit att underrätta beställaren enligt § 7 andra stycket i detta kapitel om inte sådan påföljd skulle vara oskälig. § 8

ÄTA-arbete enligt § 3 i detta kapitel som har utförts utan skriftlig beställning eller enligt § 4 i detta kapitel som har utförts utan att beställarens synpunkter har inhämtats, trots att kostnaden för arbetet bedömts överstiga gränsbeloppet, berättigar inte till ersättning utöver kontraktssumman, om inte sådan påföljd skulle vara oskälig. Motsvarande gäller om entreprenören underlåtit att underrätta beställaren enligt § 7 andra stycket i detta kapitel om inte sådan påföljd skulle vara oskälig. § 8

Entreprenörens underrättelse till beställaren enligt § 7 skall normalt innehålla besked om vilket ÄTA-arbete som han anser tillkommer. Denna bedömning är inte att betrakta som en av entreprenören tillhandahållen teknisk lösning för vilken han svarar, utan endast som ett förslag till åtgärd som beställaren skall lämna besked om.

Part skall, utöver vad som särskilt föreskrivs i § 7 i detta kapitel, utan dröjsmål underrätta motparten, om han upptäcker att uppgifter eller föreskrifter i kontraktshandlingarna inte överensstämmer med varandra, att uppgifter i kontraktshandlingarna i väsentligt avseende avviker från verkliga förhållanden, att kontraktshandlingarna på annat sätt är så bristfälliga eller så utformade att det skulle medföra olägenheter eller vara olämpligt att utföra kontraksarbetena enligt dessa, att under entreprenadtiden lämnade handlingar eller uppgifter eller meddelade föreskrifter avviker från kontraktshandlingarna eller att omständigheter av betydelse för entreprenaden ändras eller tillkommer. Om så föreskrivits i entreprenadhandlingarna skall underrättelse enligt denna paragraf lämnas skriftligen. Om part inte fullgör sin underrättelseskyldighet enligt ovan, skall han ersätta den skada som därigenom uppkommer. § 9* Underrättelseskyldighet

Meddelandefrist för tidsförlängning p.g.a. föreskrivna/likställda ÄTA

AB 04 kap. 4 §§ 2 och 4

<p>KAPITEL 3 ORGANISATION – KAPITEL 4 TIDER</p> <p>Om part i övrigt genom uppmätning vill kontrollera motpartens uppgitt om entreprenaden, svarar han för kostnaderna för detta, om uppmätningen visar att uppgiften var i huvudsak riktig eller för parten gynnsam. I motsatt fall svarar motparten för kostnaden.</p> <p>Uppmätning som inte kan anstå till arbetets färdigställande verkställs före eller under arbetets utförande. Om part trots motpartens kallelse skulle försumma att delta i uppmätning, gäller motpartens mätning, såvida den inte är uppenbart felaktig.</p>	<p>KAPITEL 4 TIDER</p> <p>Kommentar till kapitel 4 § 3</p> <p>Vid bedömningen av vad som utgör "erforderlig förlängning av kontraktstiden" i det enskilda fallet skall, inom ramen för den allmänna lojalitetsplikt som råder mellan parterna, beaktas entreprenörens möjlighet att begränsa tidsförlängningen genom en rationell användning av de resurser han avsatt för berörd del.</p> <p>Vid tolkning av p. 1 kan vägledning hämtas från den praxis som utvecklats inom köprätten beträffande kontrollansvar.</p> <p>Underrättelse om § 4* hinder</p>
<p>§ 2 Färdigställande</p> <p>Kontraksarbetena skall vara färdigställda och tillgängliga för slutbesiktning eller avlämnade på annat sätt vid kontraktstidens utgång. Kontraktstiden skall förlängas eller avkortas i den utsträckning ÄTA-arbete eller förändringar i förhållande till angiven mängd i kontraktshandlingarna påverkar möjligheten att hålla kontraktstiden. Entreprenaden får avlämnas före kontraktstidens utgång endast om parterna kommer överens om det.</p> <p>Provning och injustering som ingår i kontraksarbetena skall vara fullgjord inom entreprenadtiden, om inte lämplig årstid eller entreprenadens ibruktagande rimligen bör avvaktas.</p>	
<p>Provning och injustering som ingår i kontraksarbetena skall vara fullgjord inom entreprenadtiden, om inte lämplig årstid eller entreprenadens ibruktagande rimligen bör avvaktas.</p>	<p>förlängning av kontraktstiden.</p> <p>Entreprenören skall innan forcering enligt andra stycket påbörjas skriftligen underrätta beställaren om detta med angivande av beräknad kostnad för forceringen och efterbesiktningen.</p>
<p>Underrättelse om § 4* hinder</p> <p>Part skall utan dröjsmål underrätta motparten om förhållande som parten insett eller bort inse skulle medföra rubbning av tidplan eller försening av entreprenaden. Om part underlåter att lämna motparten sådan underrättelse, får parten inte åberopa förhållandet annat än om motparten insett eller bort inse detsamma och att förhållandet inverkar på tidplanen.</p> <p>Om så föreskrivits i entreprenadhandlingarna skall underrättelse enligt denna paragraf lämnas skriftligen.</p>	
<p>17</p>	<p>18</p>

Väsentlig rubbning, AB 04 6:5

AB 04 kap. 6 § 5

Vilken/vilka ÄTA eller mängdförändring?

I vilka avseenden och på vilket sätt har förutsättningarna ändrats?

Vilka extra kostnader?

Endast väsentlig rubbning kan leda till ersättning

KAPITEL 5 ANSVAR OCH AVHJÄLPANDE – KAPITEL 6 EKONOMI

Om vite erläggs för försening av en viss huvuddel, skall vite inte utges för efter:

§ 5

Om ÄTA-arbete eller förändring i förhållande till angiven mängd i kontraktshandlingarna föranleder en väsentlig rubbning av förutsättningarna för entreprenadens utförande i övrigt skall kostnadsreglering ske härför.

Entreprenören får inte återropa en sådan rubbning om han inte lämnat skriftligt besked till beställaren utan dröjsmål efter det att han insett eller borde ha insett rubbningen.

Anspråk på ersättning på grund av väsentligt rubbade förutsättningar skall framställas utan dröjsmål och, vid påföljd att annars vara förfallet, senast sex månader efter entreprenadens godkännande.

Kommentar till kapitel 6 § 5

Ändrade förutsättningar kan bl.a. uppstå som en följd av ÄTA-arbeten. I vilken mån sådana ÄTA-arbeten har inneburit en väsentlig rubbning av förutsättningarna för entreprenadens utförande i övrigt, får bedömas utifrån arten och omfattningen av ÄTA-arbetena, tidsåtgången för att utföra dem samt vilken påverkan ÄTA-arbetena har haft på entreprenadarbetena i övrigt.

Ersättning för ÄTA-arbeten förutsätts ha reglerats i samband med att dessa beställts och utförts. De kostnader som avses i denna bestämmelse är tillkommande kostnader på entreprenadarbetena i övrigt som uppkommit som en följd av dessa ÄTA-arbeten. Fråga kan exempelvis vara om att vissa arbeten – till följd av förskjutningar i tidplanen – kommer att genomföras under andra produktionsbetingelser än vad som varit förutsatt.

Om entreprenören gör gällande att förutsättningarna för entreprenadens genomförande väsentligt har rubbats, skall han – för att rätt till extra ersättning skall föreligga – visa såväl i vilka avseenden och på vilket sätt förutsättningarna har ändrats för genomförandet av entreprenaden i övrigt som vilka extra kostnader som uppstått till följd av detta.

Väsentlig rubbning har dubbla meddelandefrister

AB 04 kap. 6 § 5

Preklusion

Preskription

KAPITEL 5 ANSVAR OCH AVHJÄLPANDE – KAPITEL 6 EKONOMI

Om vite erläggs för försening av en viss huvuddel, skall vite inte utges för efter-

Om ÄTA-arbete eller förändring i förhållande till angiven mängd i kontraktshandlingarna föranleder en väsentlig rubbning av förutsättningarna för entreprenadens utförande i övrigt skall kostnadsreglering ske härför. **§ 5** **Väsentlig rubbning**

Entreprenören **får inte återropa** en sådan rubbning om han inte lämnat skriftligt besked till beställaren **utan dröjsmål** efter det att han insett eller borde ha insett rubbningen.

Anspråk på ersättning på grund av väsentligt rubbade förutsättningar skall framställas utan dröjsmål och, vid påföljd att annars vara förfallet, **senast sex månader** efter entreprenadens godkännande.

Vid ÄTA-arbete skall ersättning utgå även för åtgärder, arbeten eller utgifter, som föranletts av entreprenadhandlingarna men som på grund av ÄTA-arbete inte blir till avsedd nytta. **§ 4**

Anspråk på ersättning enligt föregående stycke skall, vid påföljd att annars vara förfallet, framställas senast sex månader efter entreprenadens godkännande.

Om ÄTA-arbete eller förändring i förhållande till angiven mängd i kontraktshandlingarna föranleder en väsentlig rubbning av förutsättningarna för entreprenadens utförande i övrigt skall kostnadsreglering ske härför. **§ 5** **Väsentlig rubbning**

Entreprenören **får inte återropa** en sådan rubbning om han inte lämnat skriftligt besked till beställaren **utan dröjsmål** efter det att han insett eller borde ha insett rubbningen.

Anspråk på ersättning på grund av väsentligt rubbade förutsättningar skall framställas utan dröjsmål och, vid påföljd att annars vara förfallet, **senast sex månader** efter entreprenadens godkännande.

25

Kausalitets- och bevisfrågor

Differensprincipen: Jämförelse mellan två händelseförlopp, inte två förmögenhetslägen

NJA 2011 s. 576, JustR Lindskogs tillägg, stycke 5

Skadeföljderna fastställs genom att två *händelseförlopp* jämförs, inte två *förmögenhetslägen*

HÖGSTA DOMSTOLEN

T 1212-10

Sida 7

3. Det finns olika sätt att beräkna skadestånd för en förlorad sak (se t.ex. Bertil Bengtsson och Erlend Strömbeck, Skadeståndslagen En kommentar, 4 uppl.)

5. När det gäller att fastställa skadeföljderna kan en differensanalys ge ett gott stöd (se särskilt Knut Rodhe, Obligationsrätt, 1956, s. 467 ff., jfr bl.a. Ulf Persson, Skadestånds- och försäkringsrättsliga studier, 1962, s. 100 ff.). En differensanalys innebär att två skeenden jämförs, det faktiska händelseförloppet och det som skulle ha varit om inte den skadegörande handlingen hade vidtagits (det hypotetiska händelseförloppet). Den skadegörande handlingens verkningar framträder när det faktiska händelseförloppet ställs mot det hypotetiska (det bör noteras att ofta används differensmetoden i stället för att jämföra förmögenhetslägen, något som med fog har kritiserats). I den mån skadeföljderna är ersättningsgilla – i det hänseendet ska beaktas bl.a. adekvanskravet och skadebegränsningsplikten – ska de värderas. De belopp som framkommer summeras till skadeståndsbeloppet.

som framkommer summeras till skadeståndsbeloppet.

6. Det faktiska händelseförloppet beror emellertid på hur den skadelidande agerar med anledning av den skadegörande handlingen. Olika skeenden kan därför tänkas. På motsvarande sätt beror det hypotetiska händelseförloppet på

Vägledning och *best practise* för tids- och störningsanalyser

ICC Commission Report 2019

SCL Delay and Disruption protocol

13. Programmes and critical path networks

13.1 Construction disputes often include claims for delay and disruption that involve large sums of money and require careful handling. To help the tribunal decide such claims, it is essential that the events which caused such delay and disruption be clearly identified. To this end, at an early stage of the proceedings, the tribunal should invite the party who claims an extension of time beyond the contractual date of completion to specify the method it has adopted or proposes to adopt to determine the causes of the delay or disruption. Whilst it is for the parties to determine the method they will use to present their cases, when analysis and quantification of delay and disruption is concerned, as it often is, arbitrators in construction cases should appreciate that the analyses, graphs and charts are only as accurate as the facts on which they are based. A very helpful guide to parties and arbitrators dealing with delay claims is the *Delay and Disruption Protocol (Second Edition, 2017, United Kingdom Society of Construction Law)*. Other helpful guides used in the United States for schedule delay analyses include the *Standard ASCE 67-17 Schedule Delay Analysis (2017, American Society of Civil Engineers)* and the *AACE International Recommended Practice No. 29R-03 Forensic Schedule Analysis (2011, Association for the Advancement of Cost Engineering)*.

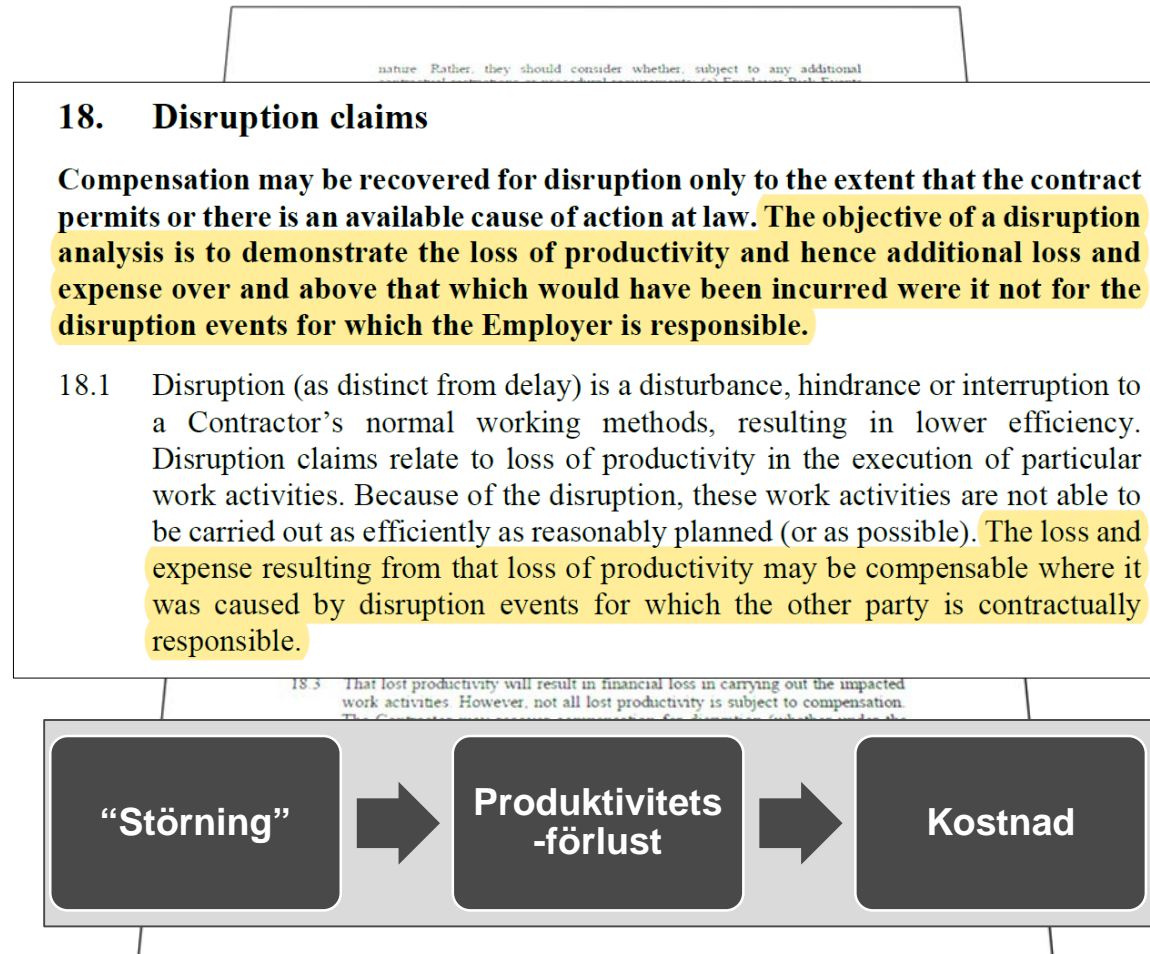

- A. The object of the Protocol is to provide useful guidance on some of the common delay and disruption issues that arise on construction projects, where one party wishes to recover from the other an extension of time (EOT) and/or compensation for the additional time spent and the resources used to complete the project. The purpose of the Protocol is to provide a means by which the parties can resolve these matters and avoid unnecessary disputes. A focus of the Protocol therefore is the provision of practical and principled guidance on proportionate measures for dealing with delay and disruption issues that can be applied in relation to all projects, regardless of complexity or scale, to avoid disputes and, where disputes are unavoidable, to limit the costs of those disputes. On certain issues, the Protocol identifies various options, with the choice of the most appropriate being dependent on the nature, scale and level of complexity of a particular project and the circumstances in which the issue is being considered. On other issues, the Protocol makes a recommendation as to the most appropriate course of action, should that be available.

www.scl.org.uk

Kausaliteten mellan “störning” och kostnad går genom produktiviten

SCL Protocol

Analys av nedsatt produktivitet

SCL Protocol

18.9 The Contractor seeking to be compensated for disruption must demonstrate the quantum of its claim to the level of certainty reasonably required by the CA, adjudicator, judge or arbitrator pursuant to the applicable law. That quantum is the cost of the productivity loss, which will be the difference between realistic

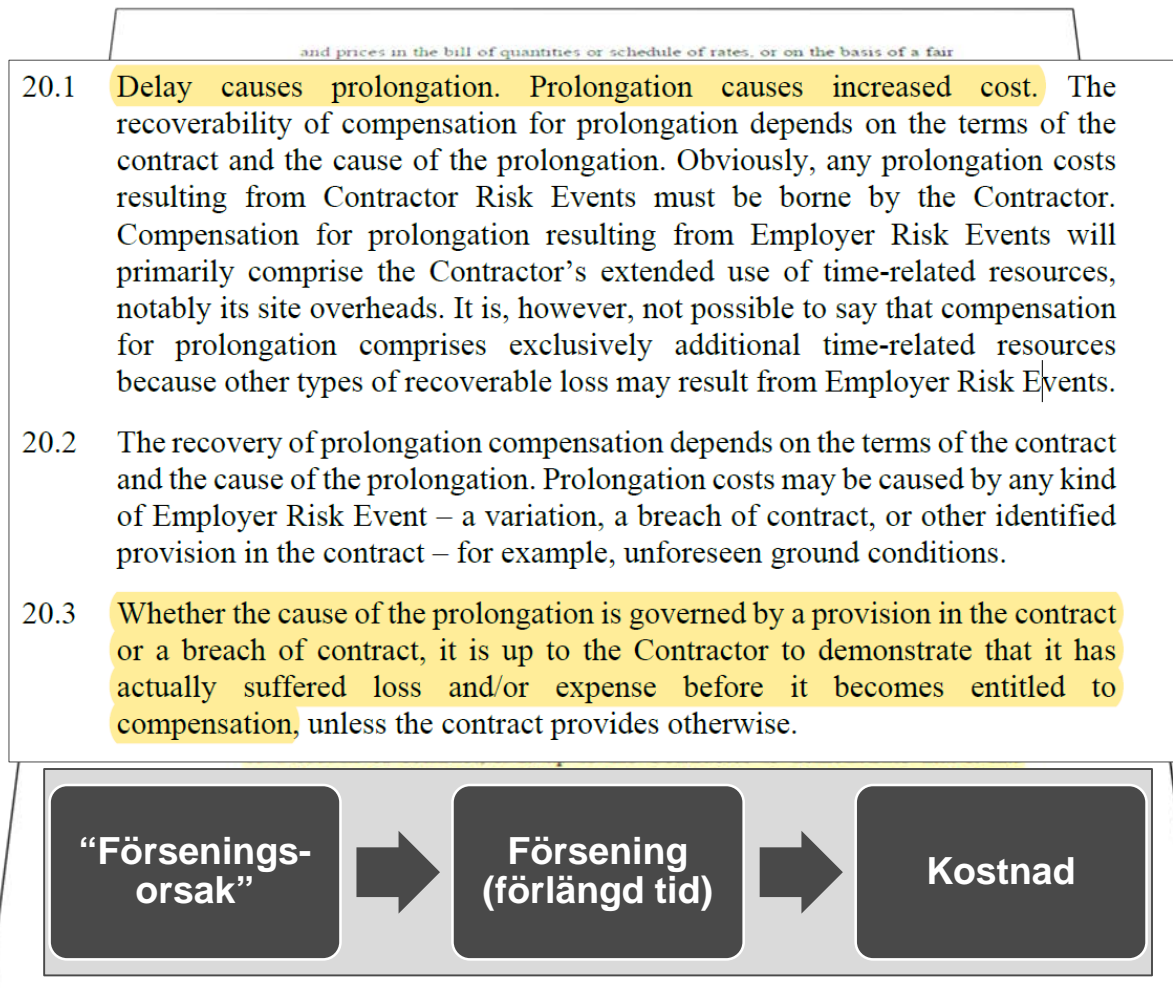
18.13 Set out below is an explanation of each of the following more common methods:

Productivity-based methods	Cost-based methods
1. Project-specific studies:	1. Estimated v incurred labour
(a) Measured mile analysis	2. Estimated v used cost
(b) Earned value analysis	
(c) Programme analysis	
(d) Work or trade sampling	
(e) System dynamics modelling	
2. Project-comparison studies	
3. Industry studies	

3. Industry studies

Kausaliteten mellan förseningsorsak och kostnad går genom förseningen

SCL Protocol

Tidsanalys – försening

SCL Protocol

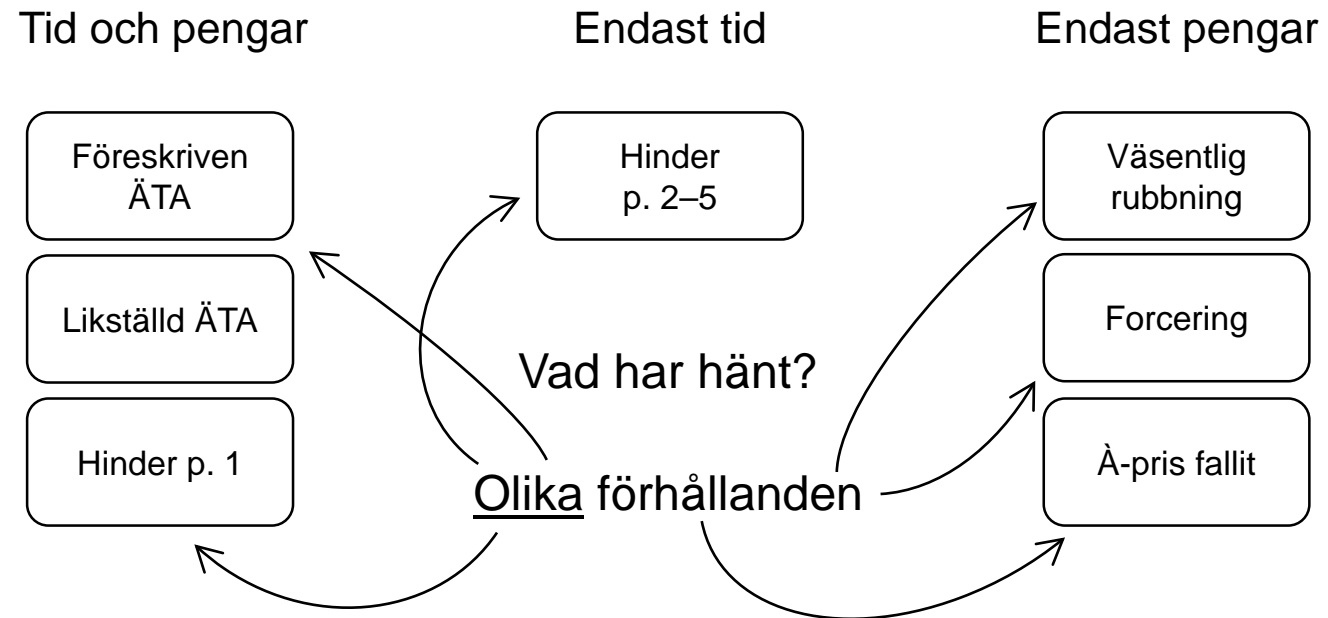
Method of Analysis	Analysis Type	Critical Path Determined	Delay Impact Determined	Requires
Impacted As-Planned Analysis	Cause & Effect	Prospectively	Prospectively	<ul style="list-style-type: none"> Logic linked baseline programme. A selection of delay events to be modelled.
Time Impact Analysis	Cause & Effect	Contemporaneously	Prospectively	<ul style="list-style-type: none"> Logic linked baseline programme. Update programmes or progress information with which to update the baseline programme. A selection of delay events to be modelled.
Time Slice Windows Analysis	Effect & Cause	Contemporaneously	Retrospectively	<ul style="list-style-type: none"> Logic linked baseline programme. Update programmes or progress information with which to update the baseline programme.
As-Planned versus As-Built Windows Analysis	Effect & Cause	Contemporaneously	Retrospectively	<ul style="list-style-type: none"> Baseline programme. As-built data.
Retrospective Longest Path Analysis	Effect & Cause	Retrospectively	Retrospectively	<ul style="list-style-type: none"> Baseline Programme. As-built programme.
Collapsed As-Built Analysis	Cause & Effect	Retrospectively	Retrospectively	<ul style="list-style-type: none"> Logic linked as-built programme. A selection of delay events to be modelled.

Förseningsanalys kan ge stöd åt produktivetsanalys och vice versa

| Globala krav

Finns grund för ersättning eller tidsförlängning?

A grayscale photograph of a construction site. In the center, a large rectangular object is suspended in the air by two thick cables. To the right, a worker is visible on a platform, holding a rope. The background is filled with the complex structures of scaffolding and steel beams.

Ersättningsbestämningen

Vilka kostnader kan ersättas?

Vad säger avtalet? Vilken ersättning kan den aktuella händelsen leda till?

Ersättning för hinder

AB 04 kap. 5 § 4

Skadestånd

Skyldighet att begränsa
tidspåverkan och
därmed även kostnader

KAPITEL 5 ANSVAR OCH AVHJÄLPANDE

Om beställaren före färdigställandet har tagit entreprenaden eller del därav i avsett bruk, skall vitet jämkas i skälig mån. Jämkning skall även göras om beställaren har haft en icke oväsentlig ekonomisk nytta av annat ibruktagande av entreprenaden eller del därav.

Anspråk på vite skall framställas skriftligen till motparten senast tre månader efter entreprenadens godkännande. Anspråk på vite är förtälet, om det inte framställs skriftligen i rätt tid.

Hinder och
ersättning

§ 4

Vid hinder enligt kapitel 4 § 3 p. 1 har entreprenören rätt att erhålla ersättning av beställaren för den kostnad som därigenom orsakas. Om beställaren kan visa att han inte skäligen kunnat räkna med hindret och inte heller skäligen kunnat undvika eller övervinna följderna av det, skall kostnaderna delas lika mellan beställaren och entreprenören.

vika eller övervinna följderna av det, skall kostnaderna delas lika mellan beställaren och entreprenören.

Kommentar till kapitel 4 § 3

Vid bedömningen av vad som utgör "erforderlig förlängning av kontraktstiden" i det enskilda fallet skall, inom ramen för den allmänna lojalitetsplikt som råder mellan parterna, beaktas entreprenörens möjlighet att begränsa tidsförlängningen genom en rationell användning av de resurser han avsatt för berörd del.

Vid tolkning av p. 1 kan vägledning hämtas från den praxis som utvecklats inom köprätten beträffande kontrollansvar.

den förlängda garantitiden motsvarar omfattningen av leverantörens garantiåtagande.

En garanti i AB 04:s bemärkelse innebär en skyldighet för entreprenören att avhjälpa de fel som framträder under garantitiden. Entreprenören ansvarar dock inte för sådant som beror på felaktig projektering, bristande underhåll, felaktig skötsel eller försiltning.

Om entreprenören har uppfattningen att han inte ansvarar för påtalat fel åligger det entreprenören att visa, att han utfört entreprenaden kontraktsenligt eller göra sannolikt att det påtalade felet beror på felaktig projektering, vanvård, onormal brukande eller annat som kan hänföras till beställaren.

Av kapitel 4 § 7 framgår att garantitiden är olika lång för å ena sidan arbetsprestation och å andra sidan material och varor. Om entreprenören har uppfattningen att han inte ansvarar för påtalat fel i arbetsprestationen efter utgången av garantitiden för material eller vara, åligger det honom att visa att han utfört sin

För hinder (men inte ÄTA eller väsentlig rubbning) kan 35:5 RB aktualiseras

35 kap. 5 § rättegångsbalken (1942:740)

35 kap. 5 §

Om det är fråga om uppskattning av en inträffad skada och full bevisning om skadan inte alls eller endast med svårighet kan föras, får rätten uppskatta skadan till skäligt belopp. Så får också ske om bevisningen kan antas medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till skadans storlek och det yrkade skadeståndet avser ett mindre belopp.

NJA 2005 s. 180

Svea hovrätts dom den 28 september 2018 i mål T 7073-16, s. 105

Om bevisning

HÖGSTA DOMSTOLEN

T 2934-03 Sida 9 (13)

35 kap. Om bevisning i allmänhet

35 kap. 1 §

Rätten skall efter samvetsgrann prövning av allt, som förekommit, avgöra, vad i målet är sanningsenligt.

Vad om verkan av visat slag av bevis är stadgat vare gällande.

35 kap. 2 §

För omständighet, som är allmänt vederlig, kräves icke bevis.

Ej heller erfordras bevis om vad lag stadgar. Skall främmande lag lända till efterrättelse rätten känd, äge dock rätten anmana part att förelägga bevisning därom.

35 kap. 3 §

Erkänner part i rättegången viss omständighet och är saken sådan, att förlikning därom erkänt gälla mot honom. Åberopar parten sitt erkännande, pröva rätten med hänsyn till återkallelsen, och övriga omständigheter, vilken verkan som bevis må tillkomma erkännandet, skall rätten bestämma.

Är saken ej sådan som i första stycket sägs, pröva rätten med hänsyn till omständigheterna erkännandet må äga som bevis.

35 kap. 4 §

Underlåter part att enligt rättens beslut infinna sig vid rätten eller eljest fullgöra något för utredningen framställt fråga, pröva rätten med hänsyn till allt, som förekommit, vad tillkomma partens förhållande.

35 kap. 5 §

Om det är fråga om uppskattning av en inträffad skada och full bevisning om skadan inte alls eller endast med svårighet kan föras, får rätten uppskatta skadan till skäligt belopp. Så får också ske om bevisningen kan antas medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till skadans storlek och det yrkade skadeståndet avser ett mindre belopp.

Lag (1988:6)

35 kap. 6 §

Av förarbetena till 35 kap. 5 § rättegångsbalken framgår att bestämmelsen inte är avsedd att innebära att den som yrkar skadestånd befrias från skyldigheten att förebringa den utredning som skäligen kan åstadkommas (NJA II 1943 s. 449). Regeln bör således endast betraktas som en bevislätnadsregel som är tillämplig under de nu nämnda förutsättningarna. Med uttrycket mindre belopp har avsetts maximalt cirka ett halvt basbelopp (Fitger, Rättegångsbalken s. 35:62 f.).

avsedd att innebära att den som yrkar skadestånd befrias från skyldigheten att

förebringa den utredning som skäligen kan åstadkommas

Regeln bör således endast betraktas som en bevislätnadsregel

under de nu nämnda förutsättningarna. Med uttrycket mindre belopp

maximalt cirka ett halvt basbelopp (Fitger, Rättegångsbalken s. 35:62 f.).

Formsprutarnas ersättningskrav

Formsprutarna har fordrat skadestånd med 40 000 kr för utnyttjande av mönstren samt 95 000 kr för utnyttjande av mönstren samt 95 000 kr för utnyttjande av mönstren

105

HÖVRÄTT SVEA HOVRÄTT T 7073-16

DOM

vara. Mot Grant Thornton/Elisabeth Simonssons bestridande är det inte visat att kapitalförlusten gått förlorade. Också i detta avseende brister en grundläggande förutsättning för skadeberäkningen.

Slutsatser

Hovrätten har kommit fram till att det brister i grundläggande förutsättningar för Troms Krafts skadeberäkning. Hovrätten har också bedömt att det finns betydande osäkerheter i de antaganden som skadeberäkningen bygger på.

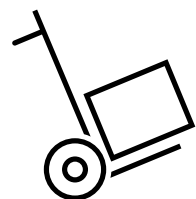
Det går därför inte att göra någon jämförelse mellan Troms Krafts ekonomiska utfall i det faktiska och det hypotetiska händelseförloppet som leder till att skadan kan fastställas. Vid denna bedömning saknas det skall att pröva Grant Thornton/Elisabeth Si-

Troms Kraft har åberopat att hovrätten ska bedöma hur stor skadan är, om hovrätten inte skulle anse det visat att skadan uppgår till det belopp som Troms Kraft påstår. Troms Kraft har emellertid inte åberopat någon alternativ skadeberäkning och inte heller presenterat någon utredning som ger underlag för en uppskattning av skadan. Det finns därför inte utrymme för att tillämpa bevislätnadsregeln i 35 kap. 5 § första meningen rättegångsbalken.

Det leder till slutsatsen att Troms Kraft inte har styrkt sitt påstående om skada.

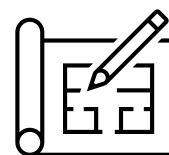
Bevislättnad innebär inte återopslätnad

Bevislättnad

≠

Återopslätnad

Ersättning för föreskriven/likställd ÄTA

AB 04 kap. 6 §§ 6–7

KAPITEL 6 EKONOMI

Kommentar till kapitel 6 § 5

Ändrade förutsättningar kan bl.a. uppstå som en följd av ÄTA-arbeten. I vilken mån sådana ÄTA-arbeten har inneburit en väsentlig rubbning av förutsättningarna för entreprenadens utförande i övrigt, får bedömas utifrån arten och omfattningen av ÄTA-arbetena, tidsåtgången för att utföra dem samt vilken påverkan ÄTA-arbetena har haft på entreprenadarbetena i övrigt.

§ 6 Värden av ÄTA-arbete skall beräknas enligt avtalad à-prislista, prissatt mängdförteckning, eller annan avtalad debiteringsnorm.

Angivet à-pris gäller intill 25 % ökning eller minskning av sådant kontraktarbete som priset avser dock alltid intill ett värde motsvarande 0,5 % av kontraktssumman. Varje angivet à-pris gäller dock till dess att part skriftligen anmält att han anser att à-priset inte längre gäller.

Ett à-pris som angivits i debiteringsnorm, à-prislista eller motsvarande handling gäller inte arbete som tillkommer eller avgår under andra förutsättningar än dem som à-priset är grundat på, såvida kostnaderna för arbetet påverkas.

Om ett angivet à-pris inte gäller skall parterna försöka att komma överens om ett nytt à-pris med utgångspunkt i gällande à-pris för samma eller likartat arbete.

man. Varje angivet à-pris gäller dock till dess att part skriftligen anmält att han anser att à-priset inte längre gäller.

§ 7 Om värdet av ÄTA-arbete inte kan beräknas enligt § 6 i detta kapitel, skall värdet, om inte parterna träffar särskild överenskommelse, beräknas enligt följande:

- 1 värdet av tillkommande arbete bestäms enligt självkostnadsprincipen (löpande räkning) enligt detta kapitel
- 2 värdet av avgående arbete fastställs till det belopp varmed arbetet ingår eller beräknas ingå i kontraktssumman.

2 värdet av avgående arbete fastställs till det belopp varmed arbetet ingår eller beräknas ingå i kontraktssumman.

Mervärdesskatt § 8 Beställaren skall utöver entreprenadsumman betala därpå belöpande mervärdesskatt.

Ersättning för väsentlig rubbning

AB 04 kap. 6 § 5

Kostnadsreglering ≠ skadestånd

Kostnader på entreprenaden i övrigt

Kostnader som uppstått till följd av väsentligt ändrade, specificerade förutsättningar

Entreprenören står risken för kostnader till följd av icke-väsentlig rubbning

<p>Om ÅTA-arbete eller förändring i förhållande till angiven mängd i kontraktshandlingarna föranleder en väsentlig rubbning av förutsättningarna för entreprenadens utförande i övrigt skall kostnadsreglering ske härför.</p> <p><small>Följande huvuddel, om färdigställandet av denna är beredande av förstämmande huvuddel:</small></p>	<p>§ 5 Väsentlig rubbning</p> <p><small>Ändrade förutsättningar kan bl.a. uppstå som en följd av ÅTA-arbeten. I vilken mån sådana ÅTA-arbeten har inneburit en väsentlig rubbning av förutsättningarna för entreprenadens utförande i övrigt, får bedömas utifrån arten och omfattningen av ÅTA-arbetena, tidsåtgången för att utföra dem samt vilken påverkan ÅTA-arbetena har haft på entreprenadarbetena i övrigt.</small></p>
<p>Kommentar till kapitel 6 § 5</p> <p>Ändrade förutsättningar kan bl.a. uppstå som en följd av ÅTA-arbeten. I vilken mån sådana ÅTA-arbeten har inneburit en väsentlig rubbning av förutsättningarna för entreprenadens utförande i övrigt, får bedömas utifrån arten och omfattningen av ÅTA-arbetena, tidsåtgången för att utföra dem samt vilken påverkan ÅTA-arbetena har haft på entreprenadarbetena i övrigt.</p> <p>Ersättning för ÅTA-arbeten förutsätts ha reglerats i samband med att dessa beställts och utförts. De kostnader som avses i denna bestämmelse är tillkommande kostnader på entreprenadarbetena i övrigt som uppkommit som en följd av dessa ÅTA-arbeten. Fråga kan exempelvis vara om att vissa arbeten – till följd av förskjutningar i tidplanen – kommer att genomföras under andra produktionsbetingelser än vad som varit förutsatt.</p> <p>Om entreprenören gör gällande att förutsättningarna för entreprenadens genomförande väsentligt har rubbats, skall han – för att rätt till extra ersättning skall föreligga – visa såväl i vilka avseenden och på vilket sätt förutsättningarna har ändrats för genomförandet av entreprenaden i övrigt som vilka extra kostnader som uppstått till följd av detta.</p>	
<p><small>Om ÅTA-arbete eller förändring i förhållande till angiven mängd i kontraktshandlingarna föranleder en väsentlig rubbning av förutsättningarna för entreprenadens utförande i övrigt skall kostnadsreglering ske härför.</small></p> <p><small>Entreprenören får inte åberopa en sådan rubbning om han inte lämnat skriftligt besked till beställaren utan dröjsmål efter det att han insett eller borde ha insett rubbningen.</small></p> <p><small>Anspråk på ersättning på grund av väsentligt rubbade förutsättningar skall framställas utan dröjsmål och, vid påföljd av annars vara förfallet, senast sex månader efter entreprenadens godkännande.</small></p>	<p>§ 7 Väsentlig rubbning</p> <p>Om värdet av ÅTA-arbete inte kan beräknas enligt § 6 i detta kapitel, skall värdet, om inte parterna träffar särskild överenskommelse, beräknas enligt följande:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 värdet av tillkommande arbete bestäms enligt självkostnadsprincipen (löpande räkning) enligt detta kapitel 2 värdet av avglänt arbete fastställs till det belopp varmed arbetet ingår eller beräknas ingå i kontraktssumman. <p>Mervärdesskatt § 8</p> <p>Beställaren skall utöver entreprenadsumman betala därpå belöpande mervärdesskatt.</p>

